

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty SPSP SPR155

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Brno, 18. listopadu 2015

Práce s EIZ

□ 2 x 45 min.

- ❖ základy vyhledávacích technik
- ❖ tvorba rešeršního dotazu
- ❖ praktické vyhledávání v databázích
- ❖ *praktický úkol na další hodinu*

■ 2 x 45 min.

- ❖ kontrola praktického úkolu, diskuse
- ❖ nadstavbové nástroje (EBSCO Discovery Service a další nadstavbové nástroje)
- ❖ elektronické knihy

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Vyhledávání

- 1. Téma**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

1. Téma a klíčová slova

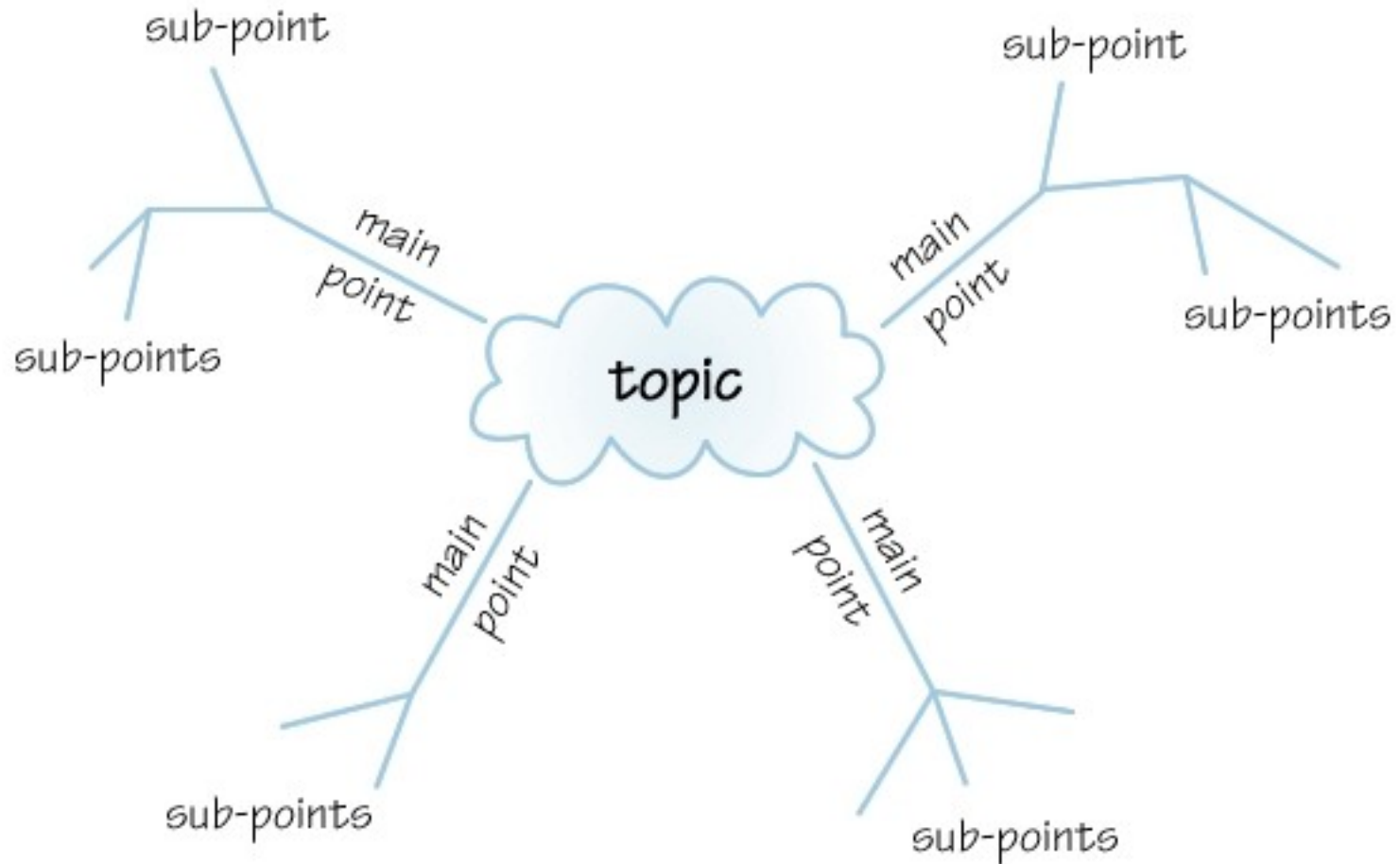
1) Zamyslete se o čem chcete psát

- ❖ je nutné mít dost informací o daném tématu (pokud se studiem problematiky začínáte, nebojte se využít učebnice, encyklopedie, radu vyučujícího apod.)

2) Zformulujte téma nebo problém

- ❖ Lze využít tzv. **myšlenkových map** – grafické znázornění tématu

Mind map example

Zdroj: <http://www.open.ac.uk/skillsforstudy/pictures/mind-map.gif>

3) Vyjádřete téma ve formě

❖ **klíčových slov (hesel, výrazů)**

- používejte zejména **podstatná jména**
- příd. jména, zájmena a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
- vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

př. sociální chování; poruchy; terapie

*Pozn. v katalozích knihoven se můžete setkat i s tzv.
předmětovými hesly*

př. sociální chování - poruchy – terapie

1. Téma
- 2. Další specifikace**
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

2. Další specifikace

□ Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:

- ❖ časové rozmezí
- ❖ typy dokumentů (např. odborné časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
- ❖ typ dat (text, audio, video)
- ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
- ❖ forma (**odborná** x populárně naučná)

1. Téma
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odborných informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

Google
Scholar

Google (Scholar) – tipy pro vyhledávání

- Vyhledávání na konkrétní stránce

Př. sirovatka site:fss.muni.cz

- Definice

Př. define:social exclusion

- Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL

Př. related:muni.cz

- Typ dokumentu

Př. filetype:pdf

Get More Out of Google

- ❑ [Infographic: Get More Out of Google](#)

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

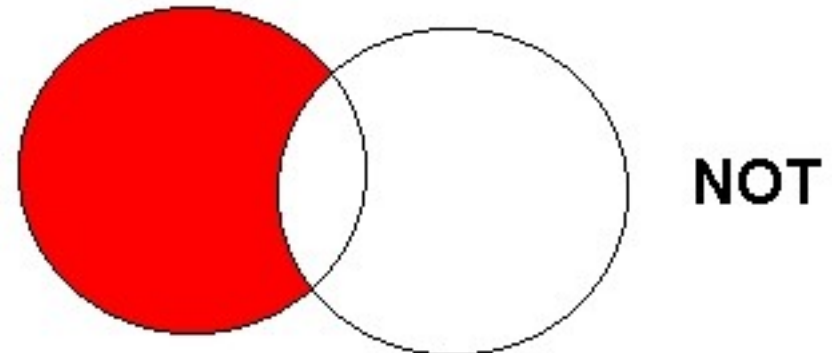
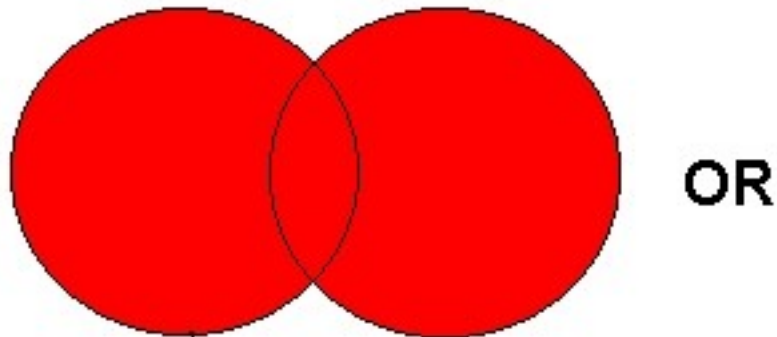
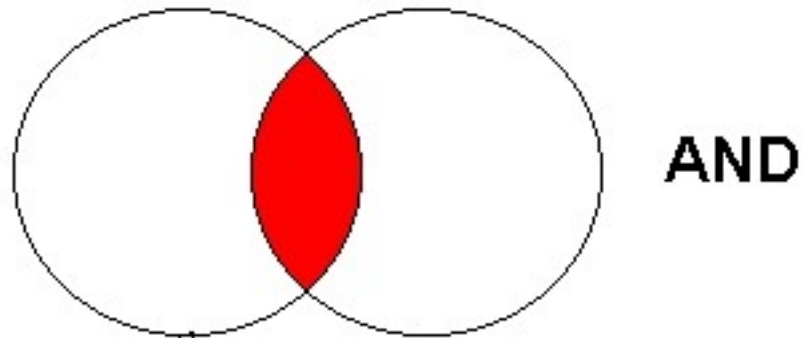

Boolovský model

- ❑ Logický součin, průnik – operátor **AND**
- ❑ Logický součet, sjednocení – operátor **OR**
- ❑ Logická negace – operátor **NOT**
- ❑ **Krácení termínů** (truncation)
- ❑ Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

☐ Strategie Boolovského modelu

- ❖ nejrozšířenější
- ❖ kombinace termínů pomocí logických operátorů
AND, OR, NOT

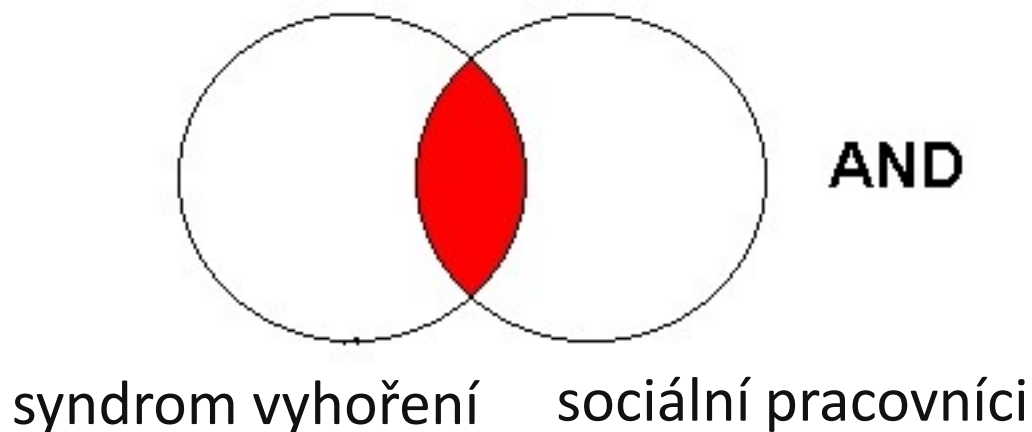

Operátor AND

□ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

Př. syndrom vyhoření AND sociální pracovníci

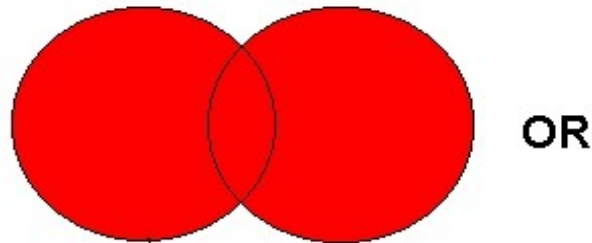

Operátor OR

□ Logický součet, sjednocení

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

Př. imigrační politika OR migrační politika

imigrační politika

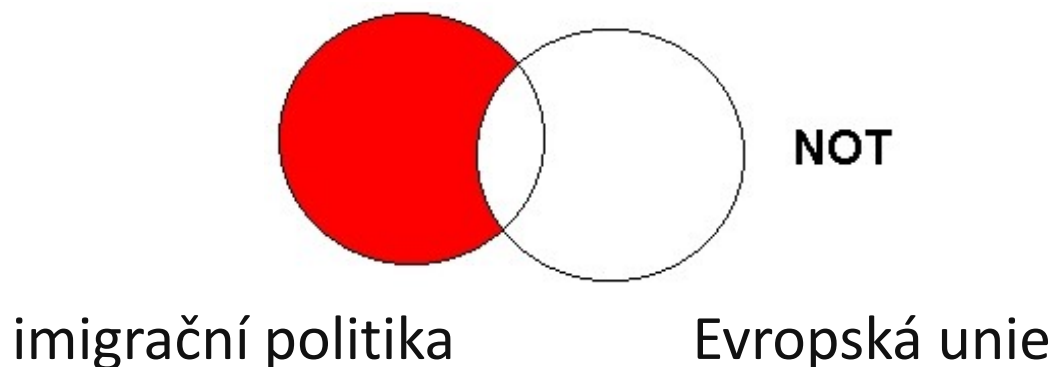
migrační politika

Operátor NOT

□ Logická negace

- ❖ **Vyloučí ty záznamy o dokumentech, které obsahují označené klíčové slovo**
- ❖ **Záleží na pořadí klíčových slov**
- ❖ **Výsledek průzkumu se zužuje**

Př. imigrační politika not Evropská unie

Krácení termínů (truncation)

□ Hledaný termín je zkrácen na kořen slova

- ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
- ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
- ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
- ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

Př. bezdomov* - bezdomovci, bezdomovectví aj.

Vyhledávání prostřednictvím fráze

□ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

Př. "sociální politika"

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- ❑ Prohlížení (browsing)
- ❑ Vyhledávání (searching)
  - ❖ jednoduché
  - ❖ pokročilé

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

- ❑ Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- ❑ Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- ❑ Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

❑ **Máte-li málo výsledků vyhledávání:**

- ❖ **Rozšířte dotaz** – přidejte další klíčová sl.
- ❖ **Zrušte omezení** (např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.)

❑ **Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:**

- ❖ **Zužte dotaz** – (snažte se lépe nadefinovat klíčová slova; konkretizovat; zaměřit se pouze na nějakou oblast apod.)
- ❖ **Přidejte omezení** (např. typ dokumentu, země, jenom slova v názvu apod.)

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

Relevance – nakolik vyhledané záznamy odpovídají informačnímu požadavku

Důvěryhodnost zdroje

❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...

Pravidelná aktualizace

Odbornost

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

- Tisk
- Uložení
- Export do citačního manageru

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Shrnutí

□ Před vyhledáváním si:

- ❖ Ujasněte **téma**
- ❖ Vyberte vhodné **zdroje** odborných informací (např. licencované databáze)
- ❖ Nadefinujte dotaz; **klíčová slova**
- ❖ Vyberte vhodnou **vyhledávací techniku** (prohlížení, jedn. nebo pok. vyhledávání)

TIP

***Pište si poznámky!** Budete vědět, které zdroje jste již prohledali, jakou formu dotazu jste použili, jaká klíčová slova jste přidávali apod.*

TIP

Uspadněte si práci a používejte citační managery

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Praktické příklady vyhledávání v licencovaných databázích

Praktické ukázky vyhledávání v databázích

EBSCO

Sage

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Zadání praktického úkolu

Literatura

- STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka; ILAVSKÁ, Jana. *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010, 190 s. ISBN 9788022328487.

Obrázky

- ❑ <http://www.open.ac.uk/skillsforstudy/pictures/mind-map.gif>
- ❑ <http://mojosimon.wordpress.com/>
- ❑ <http://spencerjardine.blogspot.cz/2012/02/boolean-search-strategies-videos.html>

Děkuji Vám za pozornost

Dana Mazancová

mazancov@fss.muni.cz

infozdroje@fss.muni.cz